

דעת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון חנוכה תשפה

דיני חנוכה

וכן אם הבעל אינו בבית כגון שהוא בבית חולים יכול לצאת בהדלקת אשתו בבית. (סי' תרע"ז ס"א). וראוי שישמעו הברכות ממי שמדליק נרות חנוכה כי י"א שצריך לברך על הראיה. (עיין מ"ב סי' תרע"ו סק"ו וסי' תרע"ז ס"ק ט"ז).

ואם אין הבעל מדליק בביתו רק **בבית אחרים**, אינה יוצאת בהדלקתו. (לקט יושר ח"א אור"ח) עמ' קנב, הליכות שלמה פ"ג ד"ה יג, ועוד), ומ"מ יכול המארח להקנות חדר לבעל ונחשב כביתם. (אשרי האיש ח"ג פל"ט יד). וי"א שאשה יוצאת בהדלקת בעלה אף כשאינו בבית, אבל לא כשהוא רק משתתף עם בעל הבית. (מבית לוי פ"ל ג'), אבל בעל אין יוצא בהדלקת אשתו כשאינה בביתם. (שלמי תודה חנוכה סי' יג).

ב. אם הבעל מדליק בביתו, ואשתו במקום אחר שעדיין לא הגיע זמן ההדלקה, י"א שיוצאת בהדלקתו. (מנחת שלמה ח"ב סי' נו), וי"א שאינה יוצאת. (שמעתתא דמשה מהגר"מ פיינשטיין, שבות יצחק נר שבת עמ' קעו) ולכן תכוין שלא לצאת בהדלקתו ותדליק במקומה. (מנחת יצחק ח"ז סי' מו).

ג. חולה בבית חולים שאין יכול להדליק שם נר, וכן הנוסע באוירון ואין יכול להדליק שם נר, ואין מי שידליק עבורו בביתו, ידליק פנס הדולק ע"י סוללה [בטריה], באופן שניכר שהוא לשם מצוה, ולא יברך עליהם. (הליכות שלמה פ"ג ד"ה ג').

אורחים ובחורי ישיבה

א. אורח, נהגו שמדליק בפני עצמו, ואינו סומך על השתתפות בפרוטה עם בעל הבית, או על הדלקת אשתו בביתו. (שו"ע סי' תרע"ז ס"ג, ומ"ב ס"ק ג' זז').

וכדי שיוכל לברך כשאשתו מדליקה בביתו, צריך שיכוון קודם שעת ההדלקה שאינו רוצה לצאת בהדלקתה, או שיוודע לה שלא תוציא אותו. וטוב יותר שידליק נרותיו קודם הזמן שמדליקים בביתו, או שישמע הברכות מאחר ויכוין לצאת בה. (מ"ב שם ס"ק טו-זז).

ב. מי שסועד אצל חבירו באקראי, ולן בביתו, צריך להדליק בביתו. ולכן ההולך עם משפחתו בליל חנוכה לסעודה בבית הוריו וכדו', וחוזר ללון בביתו, מדליק

החייבים בהדלקת נר חנוכה

א. מנהג בני אשכנז, שכל אחד מבני הבית מדליק נר חנוכה, ומברך, בלילה הראשון נר אחד ומוסיף והולך עוד נר בכל לילה. ויניח כל אחד נרותיו במקום מיוחד כדי שיהא הכר כמה נרות מדליקין. ומנהג **בני ספרד** שרק בעל הבית מדליק וכל הסמוכים על שולחנו יוצאים בהדלקתו. (שו"ע סי' תרע"א ס"ב).

ב. נשים חייבות בנר חנוכה (סי' תרעה ס"ג) ואשתו כגופו ונפטרת בהדלקתו, (מ"ב סי' תרע"א סק"ט). ושאר נשים אם דר שם איש שמדליק בבית יוצאות בהדלקתו, כשעומדת ושומעת הברכה, ואינן מדליקות בפני עצמן, כי הם טפלות לאנשים. ואם רוצות להדליק מברכות. וכשאין איש שידליק בבית, חייבת האשה להדליק בברכה, ובנותיה יוצאות בהדלקתה. (מ"ב סי' תרע"ה ס"ק ט).

ואף אחר שאין **דר בבית** יכול להדליק בשליחותה ושומעת הברכות, בין אם כבר בירך בביתו, ובין אם יברך אחר כך בביתו, חוץ מברכת שהחיינו שלא יברך עוד אלא אם מוציא בני ביתו. ולא ידליק קטן עבורה. (מ"ב שם, וס"ק יג).

ג. **קטן** שהגיע לחינוך, מדליק נר חנוכה. (שו"ע תרע"ה ס"ג). ודי בנר אחד כל לילה. (מ"ב שם ס"ק יד), וכיום נהגו שמוסיף כל יום עוד נר. ואין צריך להחמיר בשמן זית. (תשובות והנהגות ח"ג סי' ריט). ואם **הגדיל באמצע ימי חנוכה** ונוהג להדליק בשקיעה, ביום שהגדיל לא ידליק עד צאת הכוכבים. (מבית לוי פ"ל ס"ה).

ד. מדליקים ומברכים **בבית הכנסת** משום פרסומי ניסא. (סי' תרע"א ס"ז). ומניחים המנורה בצד **דרום**. (מ"ב ס"ק מג). ובמקום **גבוה**. (מ"ב ס"ק כז). וזמנה אחר מנחה. (מ"ב ס"ק מז). אפילו הש"ץ שבירך בביהכ"נ חוזר ומברך ומדליק בביתו, אבל לא יברך שהחיינו אלא אם מוציא אשתו ובני ביתו. (מ"ב ס"ק מה). ולכתחילה יהא מנין בבית הכנסת כשמדליק, והמיקל בלא מנין יש לו על מי לסמוך. (ביה"ל ד"ה ויש).

אינו בביתו ואין יכול להדליק

א. אין האשה בביתה, כגון שהיא בבית חולים או במקום אחר, יוצאת ידי חובתה בהדלקת הבעל **בביתו**.

בביתו, קודם שיצא, ואם אינו יכול, ראה להלן זמן הדלקת הנרות סעיף ה. (מ"ב שם ס"ק יב. ויש סוברים שבאוכל שם סעודה קבועה, ובפרט אם שהה ואכל שם ב' סעודות, יכול להדליק שם. קנין תורה ח"ה סי' עב, נט"ג פ"א ג' והע' ו').

אבל המתארח בבית אחרים **בדרך קביעות** **שסועד ולן** שם אפילו ללילה אחת מדליק שם. (ביה"ל שם ד"ה במקום). ולכן ההולך להוריו ואוכל ולן שם, מדליק שם. (שלמי תודה חנוכה כג ב בשם החזו"א, הליכות שלמה פ"ד יח, מבית לוי פ"א ו. ודעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שהמתארח לפחות מרוב ימי חנוכה צריך להדליק גם בביתו).

ואם האורח אוכל בבית אחד ולן בבית אחר, מקום אכילה עיקר. (שו"ע סי' תרע"ז ס"א). והמדליקים בתוך הבית אין חילוק בין חדר שאוכלים או ישנים. (הליכ"ש פ"ד טו).

ג. **בחורים שאוכלים וישנים בישיבה**, לכתחילה ידליקו בחדרם, שמיוחד להם. ויכולים להדליק גם בחדר האוכל, ובכל מקום בישיבה, אף אם הם בבנינים נפרדים. (אגרות משה י"ד ח"ג סי' יד, מנחת יצחק ח"ז סי' מח, הליכ"ש פ"ד ח, מבית לוי פ"א ד).

ד. בחורים שכל היום נמצאים **ואוכלים בישיבה**, וישנים בביתם, יכולים להדליק או בישיבה או בביתם. וכן עדיף. (הליכ"ש פ"ד ח, מבית לוי פ"א ד).

המנורה השמן והפתילות

א. טוב שכל אחד יהא לו מנורה **יפה כפי יכולתו**. (מ"ב סי' תרע"ג ס"ק כח). ומי שידו משגת יעשה של כסף. (באה"ט ס"ק ג). כוסיות **זכוכית המונחות במנורת כסף** מעלתן ככלי כסף. (הליכות שלמה פט"ו הע' 17, שבה"ל ח"ח סי' קנז).

ב. מנורות חנוכה שיש להם שמונה פיות, מותר להדליק בהם שני בני אדם **זה בקצה זה וזה בקצה זה**. אבל בפמוט של שני נרות לא ידליקו בהם שתים בלילה הראשון. (מ"ב סי' תרע"א ס"ק יב).

ג. יעמיד הנרות בשורה **שוה** ולא בעיגול. (שו"ע סי' תרע"א ס"ד). ולא אחד נכנס ואחד יוצא. (מ"ב שם ס"ק טו). ולא א' גבוה וא' נמוך. (קצש"ע סי' קלט ס"ט).

ד. כל השמנים כשרים לנר חנוכה, ומצוה מן המובחר להדליק **בשמן זית**. (שו"ע סי' תרע"ג ס"א). שמן למאור כשר לנר חנוכה. (מבית לוי פ"ב ה). שמן זית **קרוש** העשוי כעין נרות ונמס ע"י ההדלקה דינו כשמן זית לנר חנוכה. (שבה"ל ח"ט סי' קמג). ואם אין לו ידליק בנרות שעוה. (שו"ע שם). שמן שהיה **תחת המיטה**. י"א שלא ידליק בו. (כה"ח ס"ק יא). ויש מקילים. (נר חנוכה פ"ח ס"ח בשם הגריש"א)

ה. אין להדליק בלילה אחת, נר אחד בשמן זית וא' בנרות אלא **כל הנרות שוים**. (מ"ב סי' תרע"ג ס"ק ב). אבל יכול להדליק בלילה זה **בשמן** ובלילה אחר **בנרות** (שע"ת שם ס"ק א). וכן יכול א' מבני הבית להדליק בשמן וא' בנרות. (מ"ב שם).

ו. כל הפתילות כשרים לנר חנוכה. (שו"ע סי' תרע"ג ס"א). ומצוה מן המובחר **פתילות מצמר גפן** או חוטי פשתן.

(מ"ב שם). וחזו"א הידר בעבות. (נר חנוכה עמ' יב בשם הגר"ק וציין לסי' תרי ס"ק יא).

ז. להדליק בשמן זית **בפתיל צף** שכרוך בשעוה, כשר לכתחילה, וכמדליק בשמן זית. (הליכות שלמה פט"ו ד, מבית לוי פ"ג ה).

ח. אין צריך **להחליף הפתילות** בכל יום. (שו"ע סי' תרע"ג ס"ד). ורבים נהגו להחליף בכל יום. (דרכי משה ו', כף החיים ס"ק עב).

ט. נוהגים להדליק נר נוסף, או מניח אצלן **השמש** שהדליק הנרות, ויניחו רחוק או גבוה משאר נרות. (סי' תרע"א ס"ה, סי' תרע"ג ס"א). ואפילו רבים מדליקים מניח שמש אצל כל אחד ואחד. (מ"ב ס"ק יח). ואף בזמן הזה שמשמשים באור החשמל. (מנחת יצחק ליקוטי תשו' מח). ואף כשאין רוצה להשתמש לאורה. (ביה"ל שם סי' תרע"א ד"ה צריך).

מקום ההדלקה

א. נר חנוכה מדליקו על **פתח ביתו או חצירו מבחוץ**, ובדר בעליה מניחו **בחלון** הסמוך לרשות הרבים. (שו"ע סי' תרע"א ס"ה). **חצירות וחדרי מדריגות בימינו**, יש סוברים שאין דינם כחצר וידליק בחלון. (חזו"א בשונה הלכות ס"א, דינים והנהגות חזו"א). וכן כשיש יותר פרסומי ניסא בחלון מבפתח ביתו, ידליק בחלון. (תורת המועדים ס"ק יג וט"ו בשם הגר"ק). ויכול להדליק על מעקה של מרפסת פתוחה. (הליכ"ש פ"ד ס"ב). וי"א שאין להדליק שם. (פניני חנוכה עמ' סו בשם הגריש"א)

ב. בימינו שגם בימינו ידליק בפתח החצר או חדר מדריגות. (שבות יצחק חנוכה עמ' ו' בשם הגר"ז והגריש"א, מעדני שלמה עמ' קח). ואף כשיש יותר פרסומי ניסא בחלון עדיף להדליק בפתח לרה"ר. (הל"ש פ"ד ד"ה ה', תורת המועדים שם בשם הגריש"א).

ב. בזמנינו נהגו רבים להדליק בפנים. (ע' שו"ע סי' תרע"א ס"ז וסי' תרע"ב ס"ב. ומנחת יצחק ח"ו סי' עו, ושבה"ל ח"ז סי' פד אף כשאין סכנה). ויש מדליקין מבפנים בפתח שפתוח לרה"ר ונראה מבחוץ. (עי' מ"ב סי' תרע"א ס"ק נד, נט"ג פ"ד ג). אף המדליקים בחוץ, אם הדליק בפנים יצא בדיעבד. (הליכ"ש פ"ד הט"ז).

ג. אם בחלון ביתו יהיה השלהבת **למעלה מעשרים אמה** [9.60-11.52 מ'] מבחוץ, הרי זה כמדליק בפנים. (שו"ע שם ס"ו). ולכן כדי להדליק בחוץ ידליק בפתח דירתו. (שעה"צ ס"ק מב). וי"א שאם אינו מדליק בפתח הבנין, ידליק בחלון אף אם הוא גבוה מכו' אמה. (הל"ש פ"ד ה).

אם יש **בנינים גבוהים** ממול שהם רואים את הנרות, י"א שמ"מ נחשב כלמעלה מכו' אמה. (שם). ויש סוברים שנחשב כלמטה מכו' אמה וידליק שם. (מבית לוי פ"ט ג). ואם הרשות הרבים ממול למטה מכו' נחשב למטה. (תורת המועדים בשם הגר"ק).

ד. חלון זכוכית **שאינו שקוף**, ואין ניכר מספר הנרות מבחוץ, יוצא בזה, כיון שנראה אור הנרות בחוץ. (מבית לוי פ"ט יא). י"א שהמדליק בחלון צריך שיוכלו לראות **הנרות מהבית**. (חוט שני חנוכה עמ' שז). ואם יש למנורה

דופן יניחנה לרוחב החלון שיהא היכר לבני הבית. ה' חנוכה ל"ש איידר 29 בשם הגר"מ פיינשטיין)

ה. מניח הנרות **למעלה משלשה** טפחים [28.8-24 ס"מ]. (ש"ע שם ס"ו). ובדיעבד הניחו למטה מזה יצא. (מ"ב ס"ק נו). ומצוה להניחו **למטה מעשרה** טפחים, [96-80 ס"מ]. הניח למעלה עד כי אמה יצא. (ש"ע שם). שיעורים אלו הם **בשלהבת**. (עי' שעה"צ ס"ק לג, מנחת יצחק ח"ו סי' סה, הליכ"ש פ"ד ד"ה ו. וע"ע מבית לוי שיש להקל בשיעור י' טפחים עד 1.08 ס"מ).

ו. מדליק בחלון, אם אין לו חלון למטה מעשרה יניחנה בחלון למעלה מעשרה. (מ"ב שם ס"ק כז).

ז. מצוה להניחו **בטפח הסמוך לפתח** משמאל, שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל, ומסובב במצות, וכן המנהג הנכון למדליקים בפנים, ואם אין מזוזה בפתח מניחו מימין. (ש"ע שם ס"ז). ולכן בחלון יניחן בימין. (הליכ"ש שם ד"ה ג).

ראוי להניח הנרות בצד השמאל בקצה ממש. (מ"ב שם ס"ק לו). וטוב ונכון לסדר שיהיו כל הנרות **בחלל הפתח**. (מ"ב סי' תרע"ו ס"ק ט).

זמן הדלקת נר חנוכה

א. זמן הדלקת נר חנוכה הוא **בצאת הכוכבים**. (ש"ע סי' תרע"ב ס"א, מ"ב סק"א). וי"א **בתחילת השקיעה**. (מ"ב שם, וביה"ל ד"ה עס. הגר"א סי' רס"א יא, ומנהג תלמידי הגר"א בירושלים, מועיל"ז ח"ב קנז). ויש שנהגו **עשרים דקות אחר השקיעה**. (מנהג החזו"א, ואדמורי"י גור, תשוה"נ ח"ב סי' שלד).

ב. המדליקים בצאת הכוכבים נוהגים **להתפלל מעריב** ומדליקין מיד אח"כ. (עי' מ"ב שם, מבית לוי פכ"ח א, וע"ע הליכ"ש פט"ז א"ה 62). וי"א שידליק קודם מעריב. (עיין ביה"ל ד"ה לא). והמדליק בפנים טוב לזוהר להדליק בזמן. ויכול להדליק אחר כך, ויקבץ בני הבית. (רמ"א שם ס"ב, מ"ב סק"י).

ג. יש לו **מנין קבוע** למעריב מאוחר יותר, מותר להדליק נרות חנוכה מיד בצאת הכוכבים, ואחר כך יתפלל מעריב. (מבית לוי פכ"ח ב, הליכ"ש שם).

ד. יתן בו שמן שידלק **חצי שעה** אחר צאת הכוכבים. (מ"ב שם, והיינו אף למדליקים בתחילת השקיעה). ונכון למדליקים בחוץ להזדר וליתן שמן בנר **שידלק זמן רב** עד שתכלה רגל עוברים ושבים. (הליכות שלמה פט"ו ח).

ה. מי שאינו יכול להדליק בזמן שנוהג להדליק בצאת הכוכבים, יכול להדליק **בשקיעה**. ואם אינו יכול להדליק בשקיעה, י"א שבדיעבד יכול להדליק **מפלג המנחה**. (ש"ע שם). וראוי שידליק **ע"י שליח בזמנו** ולא להקדים מפלג המנחה. (מבית לוי פכ"ח ה, פניני חנוכה עמ' קעא בשם הגריש"א). ואם יכול להדליק **בעצמו מאוחר**, ראוי לעשות כן מאשר בזמנו ע"י שליח או אשתו. (מבית לוי פכ"ח ה). וי"א שראוי יותר להדליק ע"י שליח בזמנו בשקיעה. (הליכ"ש פט"ז ב).

ו. מי שלא הדליק בזמנו יכול להדליק **כל הלילה**, עד עלות השחר, בברכה. (ש"ע סי' תרע"ב ס"ב). ויראה שיהיו

בני ביתו נעורים או יקיצם. (מ"ב שם ס"ק יא). ואף אם הם ישנים או שאין לו בני בית יכול להדליק בברכה. (שעה"צ ס"ק יז). וכן המנהג. (מבית לוי פכ"ח ו).

ז. משהגיע זמנה **אסור ללמוד או לאכול** פת כביצה או להתעסק במלאכות. (מ"ב תרעב סק"י). ולימוד **בהלכות חנוכה** מותר (ארחות רבינו ח"ג חנוכה נא). ואכילה ומלאכה אסור אף חצי שעה קודם. (שעה"צ יד). ואף אם הוא עכשיו **בדרך** ואין יכול להדליק אסור באכילה. (מבית לוי פכ"ח יא) **ובאשה** שבעלה מדליק בשבילה, י"א שאסורה באכילה. (הל"ש פט"ז ג, חוט שני שח). ויש מתירים. (פסקי שמועות מהגריש"א צח, מבית לוי פכ"ח יב).

ההדלקה

א. לפני ההדלקה, **מברך** בליל ראשון ג' ברכות, להדליק נר חנוכה, שעשה ניסים, ושהחיינו. מליל שני ואילך מברך שתים להדליק ושעשה ניסים. (ש"ע סי' תרע"ו ס"א). שח בין ברכה להדלקה שלא מענין ההדלקה חוזר ומברך. (עי' סי' תקצ"ב ס"ג). ולא יענה אמן על ברכת אחר קודם שהדליק. בין נר לנר לא ישיח אבל אינו חוזר ומברך. (פר"ח ס"ס תרעב).

ב. **שכח לברך**, ועדיין לא גמר להדליק כולו, יברך את כל הברכות. נזכר לאחר שהדליק כולם, אינו מברך להדליק רק ברכת שעשה ניסים ושהחיינו. (מ"ב סק"ד, ועיין סק"ב, וצ"ע).

לא בירך שהחיינו בליל א' יברך בליל שני או כשיזכור בשאר לילות בהדלקה. (ש"ע סי' תרע"ו ס"א). נזכר ביום השמיני צ"ע אם יברך שהחיינו. (שעה"צ סק"ג). ואם לא יכול להדליק ביום א' והדליקה עליו אשתו, אינו מברך שהחיינו ביום אחר. (שם מ"ב סק"ז).

ג. בלילה הראשון מדליק בנר הימיני, ובליל שני מוסיף נר לשמאלו, **ומדליק בשמאל ופונה לימין**. (ש"ע שם ס"ה). וי"א שמתחיל בנר השמאלי ומוסיף לימינו, ומדליק מימין לשמאל. (ביה"ל ד"ה כדי בשם הט"ז). וי"א שמתחיל בנר הסמוך לפתח, ובו מדליק בתחילה כל יום. (מ"ב סק"ט בשם הגר"א). וכל אחד יעשה כמנהגו. (ביה"ל שם).

אחר שהדליק נר ראשון אומר **הנרות הללו**, והנוהג לומר אחר שהדליק כולם שפיר. (מ"ב סי' תרעו סק"ח).

ד. נהגו **שאינן להדליק נר אחד מהשני**. (ש"ע סי' תרע"ד ס"א). וכל שכן שאם נכבה השמש אין להדליקו מנר חנוכה. (מ"ב סק"ז).

ה. יש לזוהר **שלא לטלטל הנרות** חנוכה ממקומן, עד שיושלם השיעור של הדלקה, דהיינו חצי שעה. (מ"ב סי' תרע"ה סק"ו). ויש מחמירים שלא להשתמש לאורם ושלם לטלטלם בעוד שדולקים אף אחר חצי שעה, שמא יאמרו לצרכו הדליק. (מ"ב סי' תרעב סק"ח, שעה"צ ס"ק יב).

ו. **כנתה** אחר שהדליקה, קודם שעבר זמנה, אינו זקוק לה. (ש"ע סי' תרע"ג ס"ב). וראוי להחמיר ולחזור ולהדליקה בכל ענין, בלי ברכה. ובפרט בנכבה **בערב שבת** קודם קבלת שבת. (מ"ב ס"ק כז).

הדליקה במקום הרוח וכבתה, או שראה שאין האור נאחז בפתילה ובודאי יכבה במהרה, זקוק לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצויה. ולא יברך. (מ"ב ס"ק נה). כיבה **במזיד** צריך לחזור ולהדליקה בלי ברכה. (שעה"צ ס"ק לב). ודי להשלים לחצי שעה. (הל"ש פט"ז ס"ק יד).

ז. נפלה המנורה ונשפך השמן אחר הברכה קודם שהדליק, מכניס שמן אחר ויברך שוב להדליק אבל לא שעשה ניסים. (עי' סי' תקפ"ה מ"ב סק"ד), נשארו הפתילות ספוגות בשמן, אין צריך לברך. (ש"ת מהר"ם שיק של"ב).

ח. טעה והדליק פחות ממספר הנרות של לילה זו, צריך להשלים ולהדליק כמנין הנכון. (מ"ב סי' תרעב סק"ו), ואם כבר כבו הנרות שהדליק חייב לחזור ולהדליק כמנין הנכון. (כתב סופר א"ח סי' קלה) ולא יברך. (מ"ב שם). ואם הדליק יותר ממספר נרות היום יצא. (חכמת שלמה סי' תרעא). ויכבה הנר הנוסף. (פניני חנוכה מהגר"ש אלישיב עמ לה).

ט. נוהגות הנשים שאין עושות מלאכה כשהנרות דולקות, כחצי שעה. (ש"ע סי' תר"ע ס"א, מ"ב סק"ד). והיינו מתפירה וכדומה, וכיבוס ושטיפה, אבל לא מבישול ואפיה. (מבית לוי). ויש שנמנעו אף מבישול ואפיה, חוץ מטיגון סופגניות וקפה. (הליכות שלמה חנוכה פט"ז א"ה 14).

שבת חנוכה

א. בערב שבת מדליקין תחילה נרות חנוכה, ואחר כך נרות שבת. (ש"ע סי' תרעט ס"א). וידליק רק אחר פלג המנחה. (מ"ב שם סק"א). ויתן שמן שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. (מ"ב שם).

ואף בירושלים שבכל שבת מדליקים 40 דקות קודם השקיעה, בשבת חנוכה מדליקים נרות חנוכה כ- 25 דקות לפני השקיעה ואח"כ נרות שבת. (מוע"ז ח"ב סי' קנב, וח"ו סי' פד. לוח א"י, הליכ"ש פט"ז א"ה 67). וי"א שאין צריך לשנות מכל שבת. (אג"מ א"ח ח"ד סי' סב). ואם הזמן דחוק תדליק נרות שבת מיד אחרי שהבעל הדליק נר אחד. (בא"ח פ' וישב).

ב. נכון להתפלל מנחה לפני שמדליק. (מ"ב סק"א ושעה"צ סק"ז). ויש שמתפללין אחרי שמדליקין. (עיני א"ר סק"א, ושעה"צ שם).

ג. יש לזוהר שלא להניח הנרות במקום שיוכלו ליכבות בשבת, ע"י פתיחת וסגירת הדלת. (ש"ע סי' תרפ"ה ס"א).

ד. במוצאי שבת בבית הכנסת מדליקין נר חנוכה אחר התפלה לפני הבדלה. (ש"ע סי' תרפ"א ס"ב). ובבית מחלוקת אי מבדיל קודם או מדליק קודם. (ש"ע שם ומ"ב ס"ק ג' ובה"ל שם ד"ה מדליקין). המנהג המקובל הוא שהבדלה קודמת לנר חנוכה. (קצש"ע סי' קלט ס"ז, מאור ושמש פ' מקץ, בן איש חי וישב כא, ערוה"ש ס"ב ועוד). ויש שנהגו להדליק קודם הבדלה. (חיי אדם קנד לז, אבני נזר א"ח תצט, הליכות שלמה פט"ז סט"ו ועוד).

ה. המתארח בשבת בעיר אחרת, ויחזור במוצ"ש

לביתו יכול להדליק במקום שהוא שם וישהה שם חצי שעה אחר הדלקתו. (הל"ש פ"ד ס"ט). וי"א שאם אינו חוזר מאוחר ימתין וידליק בביתו, ואם חוזר מאוחר ידליק היכן שנמצא בשבת. (מבית לוי פ"א ס"ז).

ו. כשחל נר א' של חנוכה במוצ"ש, בסעודה שלישית ראוי שלא יאכל כזית פת בלילה, ואם אכל אין אומרים על הניסים. (מ"ב סי' קפח ס"ק לג).

על הניסים

א. בימי החנוכה אומרים על הניסים בתפלות בברכת מודים, ובברכת המזון בברכת נודה לך. (ש"ע סי' תרפ"ב ס"א).

ב. שכח ולא אמר, אם עדיין לא אמר את ה' של חתימת הברכה יאמר על הניסים, (שם). ויאמר בתפילה שוב ועל כולם וכו' ובברכת המזון ועל הכל וכו', (ביה"ל סי' קיד ס"ה ד"ה במקום).

ואם כבר אמר את ה' אינו חוזר לומר על הניסים. (ש"ע שם). ובגמר תפילה קודם יהיו לרצון השני, או בברכת המזון כשמגיע להרחמן יאמר דרך בקשה, הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו וכו'. (ש"ע שם, מ"ב סק"ד).

ג. הנזכר ב"אלקי נצור" שלא אמר "על הניסים" ובינתיים הגיע הש"ץ לקדושה, יענה תחילה לקדושה ואח"כ יאמר "על הניסים". (שלמת חיים א"ח סי' כא).

ד. בברכת מעין שלש אין מזכירין של חנוכה. (מ"ב שם סק"ב).

ה. יש קצת מצוה ברבוי הסעודות בחנוכה, ואומרים זמירות ותשבחות ובצירוף זה הוי סעודת מצוה. (ש"ע סי' תרע ס"ב) ויש לאכול גבינה בחנוכה. (שם). **אבלים תוך י"ב חודש** מותרים להשתתף בסעודת חנוכה. (גליון מהר"ש א"י ד' סי' שצא, גשה"ח פכב ב ו). וכן במסיבה משפחתית, וחסידיים משתתפים במעמד הדלקה של רבם ומזמרים שם. (הל"ש פ"ז יג א"ה 33). ויש שאסרו כל זה. (אג"מ י"ד ח"ג קסא).

ו. סופגניות מברכים מזונות ועל המחיה, ואף אם קובע סעודה עליהם, כי נעשו דרך טיגון. (מ"ב סי' קסח ס"ק עה), ובתוך סעודה ואוכל לשבוע אין מברכים עליהם. (הל"ש פ"ז י). ובפרט אם כיון לפוטרם בברכת המוציא. (ביה"ל ד"ה טעונים).

ז. **ובלביבות מתפוחי אדמה** כשניכרים מברך בורא פרי האדמה, וכשאינ ניכרים י"א שהכל. (הל"ש שם) וי"ש בורא פרי האדמה כי דרכם בריסוק. (הגר"ש אלישיב באשרי האיש ח"ג פ"מ ט).

ז. ימי חנוכה אסורים בהספד ובתענית. (סי' תרע ס"א). אף חתן ביום חופתו. (סי' תקעג).

ח. הנותר מהשמן והפתילות עושה לו מדורה ביום שמיני ושורפם. והיינו שנכבה באמצע שיעור הדלקתו. ויש פוסקים שבנתן שמן סתם הוקצה כולו אף יותר משיעורו. (סי' תרעז ס"ד, מ"ב ס"ק יח).